

З ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Справа № 22-ц-21/12
Категорія справи: 57

Головуючий у 1-й інстанції Дуда О.О.
Доповідач – Гірський Б.О.

РІШЕННЯ ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

10 січня 2012 р. Колегія суддів судової палати в цивільних справах апеляційного суду Тернопільської області в складі:

головуючого – Гірського Б.О.

суддів – Бахметової В. Х., Ткач О. І.,

при секретарі – Майка Р.Ю.

з участю сторін –

розглянула у відкритому судовому засіданні в м. Тернополі цивільну справу за апеляційною скаргою з участю сторін

розглянувши у відкритому судовому засіданні в місті Тернополі цивільну справу за апеляційною скаргою ОСОБА_1 на рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 10 листопада 2011 р. в справі за позовом державного вищого навчального закладу «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» до ОСОБА_1 про стягнення коштів за навчання, –

ВСТАНОВИЛА:

У липні 2011 р. державний вищий навчальний заклад «Тернопільський медичний університет імені І.Я. Горбачевського» звернувся до суду з позовом про стягнення на їх користь з ОСОБА_1 40487 грн 78 коп.

Свої вимоги позивач мотивував тим, що відповідачка ОСОБА_1 31.08.2003 р. була зарахована на бюджетну форму навчання в Тернопільський медичний університет на фармацевтичний факультет.

При зарахуванні на навчання за державні кошти між університетом та ОСОБА_1 була укладена угода від 25.09.2003 р., відповідно до умов якої остання зобов'язалася після закінчення навчання й одержання спеціальності «провізор» відпрацювати за направленням не менше трьох років.

Проте взятих на себе зобов'язань відповідачка не виконала і не прибула за направленням на роботу по спеціальності «провізор» у Товстенську обласну комунальну аптеку № 24 смт Товсте Заліщицького району Тернопільської області.

Оскільки відповідачка, укладаючи угоду з навчальним закладом, була ознайомлена з її умовами та відповідальністю за порушення зобов'язання, вона повинна відшкодувати державному бюджету вартість навчання, яка, на думку позивача, становить суму 40487,78 грн і яку слід стягнути на користь навчального закладу.

Рішенням Тернопільського міськрайонного суду від 10 листопада 2011 р. позов державного вищого навчального закладу «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» задоволено.

«Стягнуто з ОСОБА_1 кошти, оплачені як вартість її навчання у державному вищому навчальному закладі «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» в сумі 40487,78 грн на рахунок: ГУДКУ в Тернопільській області, МФО 838012, р/р 35224001000151, код 02010830.

Стягнуто з ОСОБА_1 на користь державного вищого навчального закладу «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» 404, 88 грн судового збору та 120 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, сплачені позивачем при поданні позовної заяви».

В апеляційній скарзі ОСОБА_1 просить рішення суду скасувати та ухвалити нове, яким відмовити в задоволенні пред'явленого державним вищим навчальним закладом «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» позову, посиляючись на невідповідність висновків суду обставинам справи; на неправильне застосування норм матеріального та процесуального права. Зокрема, апелянт вказала, що навчальний заклад не є належним позивачем у справі і його вимоги є необґрунтованими.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, пояснення учасників процесу, перевіривши за матеріалами справи наведені в скарзі докази, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що апеляційна скарга підлягає задоволенню з наступних підстав.

Відповідно до ст. 213, 215 ЦПК України, рішення повинно бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посиляються як на підстави своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Проте зазначеним вимогам рішення суду 1-ї інстанції не відповідає.

Так, задовольняючи позовні вимоги, суд 1-ї інстанції виходив з того, що відповідачка, закінчивши бюджетну форму навчання у державному вищому навчальному закладі «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського», відмовилася працювати за місцем направлення, що, згідно з чинним законодавством, є підставою для стягнення з неї оплачених державою коштів за навчання.

Проте такий висновок суду не є обґрунтованим.

Відповідно до ст. 3 ЦПК України, кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.

У випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб або державні чи суспільні інтереси.

Судом 1-ї інстанції встановлено, що 25.09.2003 р. між навчальним закладом та ОСОБА_1 укладено угоду № 4 про підготовку фахівців з вищою освітою, згідно з умовами якої ОСОБА_1, яка була зарахована до вищого навчального закладу за держзамовленням, зобов'язалась прибути після його закінчення на місце направлення і відпрацювати не менше трьох років, а у разі відмови їхати за призначенням – відшкодувати до державного або місцевого бюджетів вартість навчання в установленому порядку.

Укладення зазначеної типової угоди було передбачено Порядком працевлаштування випускників державних вищих медичних (фармацевтичних) закладів освіти, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25 грудня 1997 р. № 367 і зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 15.04.1998 р. за № 246/2686.

Цей Порядок розроблений на виконання Указу Президента України від 23.01.1996 р. № 77 «Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів», Порядку працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.1996 р. № 992 та Закону України «Про освіту» від 23.05.1991 р.

Відповідно до перелічених нормативних актів, державними замовниками на підготовку фахівців з вищою освітою і, відповідно, розпорядниками бюджетних коштів є міністерства, відомства, інші центральні органи виконавчої влади, Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управління охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, обласні, Київська та Севастопольська міські санепідемстанції, обласні, Київська та Севастопольська структурні міські підрозділи «Фармація», на яких покладено контроль за виконанням державного замовлення.

На Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управління охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій покладено обов'язок доведення державного замовлення до відомих їм безпосередньо підпорядкованих вищих закладів освіти – виконавців державного замовлення.

Отже, державний вищий навчальний заклад «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» як виконавець державного замовлення не уповноважений здійснювати контроль за виконанням державного замовлення та звертатись з позовом до суду про стягнення на користь державного чи місцевого бюджету вартості навчання і компенсації витрат замовника, оскільки не є державним замовником і розпорядником бюджетних коштів і не має відповідних повноважень в силу доручення.

Наявність же рішення Львівського апеляційного адміністративного суду від 30.06.2011 р., яке набуло чинності та яким зобов'язано ке-

рівництво Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського провадити претензійно-позовну роботу з відшкодуванням вартості навчання випускниками, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням, відповідно до укладених угод, та які з невідомих причин не приступили до роботи, не свідчить про право, відповідно до вимог Закону, навчального закладу на звернення до суду з позовом про захист державних інтересів (інтересів державних замовників і розпорядників бюджетних коштів).

Отже, позовні вимоги Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського не підлягають задоволенню.

Також ч. 2 ст. 52 Закону України «Про освіту» від 23.05.1991 р. передбачено, що випускники вищих навчальних закладів, які здобули освіту за кошти державного або місцевого бюджетів, направляються на роботу і зобов'язані відпрацювати за направленням і в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Проте ст. 56 Закону України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. випускникам вищого навчального закладу гарантовано, що його працевлаштування повинно здійснюватись за направленням вищого навчального закладу, відповідно до тристоронньої угоди між замовником, керівником навчального закладу та випускником, і вказаним Законом не передбачено обов'язкового трирічного відпрацювання та відшкодування у встановленому порядку до державного чи місцевого бюджету вартості навчання.

Відповідачка ОСОБА_1 зарахована на навчання в Тернопільський державний медичний університет на бюджетну форму навчання 31.08.2003 р., а регламентованої Законом «Про вищу освіту» тристоронньої угоди між замовником, керівником навчального закладу та нею як випускником нема.

Згідно з ч. 1 абзацу 5 Прикінцевих положень Закону України «Про вищу освіту», закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набуття чинності цим Законом, застосовуються в частині, що не суперечить Закону.

Оскільки норми Закону України «Про освіту» від 23.05.1991 р., Порядку працевлаштування випускників державних вищих медичних (фармацевтичних) закладів освіти, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням, який затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25 грудня 1997 р. № 367 і зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15.04.1998 р. за № 246/2686, на які посилається позивач, прийнято до набуття чинності Законом України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р., який є спеціальним Законом і суперечать його нормам, тому, виходячи і з тих обставин, відсутні правові підстави для стягнення з ОСОБА_1 як випускника вищого навчального закладу витрачених державою коштів на підготовку фахівця з вищою освітою.

Крім того, на виконання постанови КМ України від 22.08.1996 р. № 992 «Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням» Міністерством фінансів разом з Міністерством освіти, Міністерством економіки, Міністерством юстиції та Національним банком дотепер не

розроблено і не затверджено Порядок визначення та відшкодування випускниками вартості навчання у разі порушення ними умов угоди про працевлаштування.

Виходячи з викладеного, суд апеляційної інстанції вважає, що суд 1-ї інстанції дійшов хибних висновків за обставинами справи, неправильно застосував норми процесуального та матеріального права, що є підставою для скасування судового рішення та ухвалення нового.

Керуючись ст.307, 309, 313, 314 ЦПК України, колегія суддів судової палати в цивільних справах апеляційного суду Тернопільської області, –

В И Р І Ш И Л А:

Апеляційну скаргу ОСОБА_1 задовольнити.

Рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 10 листопада 2011 р. скасувати та ухвалити нове, яким відмовити державному вищому навчальному закладу «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» в задоволенні позову.

Рішення апеляційного суду набуває законної сили з моменту проголошення і з того дня може бути оскаржене протягом двадцяти днів у касаційному порядку безпосередньо до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Головуючий – підпис

Судді – два підписи

З оригіналом згідно:

**Суддя апеляційного суду
Тернопільської області**

Б.О. Гірський

ВИЩИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД УКРАЇНИ

**УХВАЛА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

14 березня 2013 р. м. Київ К/9991/1064/12

Колегія суддів Вищого адміністративного суду України в складі:

Головуючого – судді Харченка В.В.

Суддів: Бим М.Є., Чалого С.Я.

Секретар судового

засідання – Тімановська О.В.

розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за касаційною скаргою Контрольно-ревізійного управління в Чернівецькій області на постанову Чернівецького окружного адміністративного суду від 21 квітня 2011 р. та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 13 вересня 2011 р. у справі за позовом Контрольно-ревізійного управління в Чернівецькій області до Головного управління охорони здоров'я Чернівецької обласної державної адміністрації про зобов'язання виконати вимоги, –

ВСТАНОВИЛА:

У лютому 2011 р. Контрольно-ревізійне управління в Чернівецькій області звернулося до суду з позовом до Головного управління охорони здоров'я Чернівецької обласної державної адміністрації про зобов'язання виконати вимоги.

Постановою Чернівецького окружного адміністративного суду від 21 квітня 2011 р., залишеною без змін ухвалою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 13 вересня 2011 р., у задоволенні позовних вимог відмовлено.

На судові рішення надійшла касаційна скарга, в якій Контрольно-ревізійне управління в Чернівецькій області ставить питання про їх скасування та ухвалення нової постанови про задоволення позовних вимог, посиляючись на неправильне застосування судами 1-ї та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права.

Заслухавши доповідь судді Вищого адміністративного суду України, перевіривши матеріали справи, колегія суддів вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню, виходячи з наступного.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, за результатами проведеної ревізії фінансово-господарської діяльності Головного управління охорони здоров'я Чернівецької обласної державної адміністрації за 2007–2008 роки та липень-червень 2010 р. позивачем встановлено фінансові порушення на загальну суму 1 016 068, 02 грн.

Перевіркою працевлаштування випускників і навчальних закладів, які навчались за рахунок бюджетних коштів у 2008–2009 рр. шляхом перевірки Планів розподілу на роботу випускників, повідомлень до направлення на роботу, листів установ, що підтверджують прийняття на роботу випускників, встановлено випадки працевлаштування випускників коледжів, які проходили навчання за державним замовленням,

до приватних підприємств і випадки неприбуття молодих спеціалістів на роботу за місцем їх розподілу.

На виконання Наказу № 51-к від 03.09.2010 р. директорів Чернівецького, Новоселицького та Вашківецького коледжів державного медичного університету кожному із студентів, який не з'явився за місцем призначення, навчальними закладами було направлено претензію з вимогою про повернення коштів, витрачених на його навчання, що підтверджується матеріалами справи.

Положеннями Закону України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III не передбачено вимог про обов'язковість трирічного відпрацювання та відшкодування у встановленому порядку до державного бюджету вартості навчання. Отже, випускник навчального закладу має право працевлаштуватися на підприємства, установи та організації й інших форм власності, оскільки вони теж є платниками податків і вносять внесок у розвиток економіки країни.

Таким чином, колегія суддів погоджується з висновком судів попередніх інстанцій, що навчальні заклади та Головне управління охорони здоров'я не мають права вимагати матеріальної компенсації від студентів, які після навчання не відпрацювали три роки у державних установах. Будь-які матеріальні претензії до випускника вищого навчального закладу, підготовка якого здійснювалась за державним замовленням, є неправомірними, оскільки на сьогодні відсутні правові механізми, які б зобов'язували студента відшкодувати до державного бюджету вартість навчання.

Крім того, ревізією встановлено утримання 4 понаднормових штатних посад сторожів в обласній комунальній установі «Дитячий санаторій “Щербинці”», у зв'язку з припиненням медичної діяльності закладу на час капітального з ремонту та передання в оренду приватному підприємцю «Роднічок тревел» терміном на 30 років значної частини нежитлових будівель, приміщень санаторію «Щербинці», чим порушено вимоги Додатка № 46 до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 23.02.2000 р. № 33 «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я».

Як зазначають суди попередніх інстанцій, відповідачем було доведено правомірність утримання 4 посад сторожів в обласній комунальній установі «Дитячий санаторій “Щербинці”», зумовленого необхідністю забезпечення схоронності об'єкта та матеріальних цінностей, які там знаходяться, оскільки об'єкт розташований на значній віддалі від населеного пункту та не освітлюється, а його площа становить 7 га.

Відповідно до додатка 46 до Наказу МОЗ «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я» № 33 від 23.02.2000 р., одна посада сторожа (вартівника) вводиться на зміну на прохідну чи окрему споруду за відсутності прохідної.

Згідно з п. 2 Наказу МОЗ «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я» № 33 від 23.02.2000 р., керівники закладів охорони здоров'я у разі виробничої необхідності мають право змінювати штати окремих структурних підрозділів або вводити посади, не передбачені штатними нормативами для даного закладу, за рахунок посад інших структурних підрозділів у межах фонду оплати праці, доведеного лімітними довідками на відповідний період.

Також судами попередніх інстанцій встановлено, що ревізією дотримання вимог постанов Кабінету Міністрів України від 26.10.2008 р. № 943 «Про економію бюджетних коштів, передбачених для утримання органів державної влади та інших державних органів», та від 26.11.2008 р. № 1036 «Деякі питання організації бюджетного процесу» щодо зменшення обсягів споживання енергоносіїв встановлено, що відповідачем не дотримано граничні обсяги економії споживання енергоносіїв.

Як впливає з матеріалів справи, у 2008–2009 рр. були введені в експлуатацію нове медичне технологічне обладнання, додаткові площі, які раніше не опалювались, нове бальнеологічне відділення, що збільшило споживання води, електроенергії та тепла в закладах, електрокотельню та газову котельню.

Посадові особи підконтрольних медичних установ персонально відповідальні за забезпечення належного утримання цих установ і створення в них належних і безпечних умов для лікування пацієнтів і догляду за ними. Своєю чергою, незабезпечення відповідного належного утримання медичних закладів призвело б до погіршення епідеміологічної ситуації у зимовий період.

Крім того, як встановлено судами попередніх інстанцій, ліміти споживання за кожним видом енергоспоживання в 2008 р. та 2009 р. у лікувально-профілактичних закладах вже були встановлені з урахуванням 10% та 20% зменшення та з урахування специфіки та об'єктивної потреби кожного закладу.

Колегія суддів погоджується з висновком судів 1-ї та апеляційної інстанцій, що підконтрольними відповідачу установами максимально, виходячи із розумних меж, було забезпечено та дотримано сувору економію енергоносіїв.

Доводи касаційної скарги зазначених висновків судів 1-ї та апеляційної інстанцій не спростовують і не дають підстав для висновку, що судами при розгляді справи порушено норми матеріального та процесуального права.

Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення – без змін, якщо визнає, що суди 1-ї та апеляційної інстанцій не допустили порушень норм матеріального і процесуального права при ухваленні судових рішень чи вчиненні процесуальних дій.

Керуючись ст. 210, 221, 224, 230, 231 Кодексу адміністративного судочинства України, колегія суддів, –

У Х В А Л И Л А:

Касаційну скаргу Контрольно-ревізійного управління в Чернівецькій області залишити без задоволення, а постанову Чернівецького окружного адміністративного суду від 21 квітня 2011 р. та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 13 вересня 2011 р. – без змін.

Ухвала набуває законної сили з моменту її проголошення та оскарженню не підлягає, крім як у строки, з підстав і в порядку, передбачених главою 3 розділу IV Кодексу адміністративного судочинства України.